

OKTATÁSPOLITIKAI FOLYAMATOK, KÉRDÉSEK

Kaposi József

2019

Az előadás témakörei

- Kihívások az oktatás világában
  - Az EU oktatási stratégiája
- A hazai folyamatok 2010-2015
  - Eredmények és problémák
- Nemzeti oktatási stratégia 2014
- Az évtized mérlege
- Új kihívások és feladatok, megoldási lehetőségek

Az oktatás világának kihívásai

- **Európai/nemzetközi trendek és hazai megjelenésük**
  - globális és lokális kihívások együttes megjelenése,
  - az info-, és biotechnológiai forradalom kibontakozása: mesterséges intelligencia, robotok, algoritmusok, big data,
  - a digitális technológia széleskörű és többszintű behatolása az oktatásba,
  - az emberi képességek fel- és leértékelődése,
  - új kvalifikációs rendszerek létrehozásának szükségessége,
  - iskoláskorú népesség jelentős csökkenése, a társadalom elöregedése,
  - társadalom peremére szorult csoportok arányának növekedése,
  - az egész életen át tartó tanulás paradigmájának terjedése,
  - a kompetencia alapú oktatás térnyerése.

Az EU oktatási stratégiája 2020-ig

A stratégiai keret négy specifikus célt tűzött ki:

1. Az élethosszig tartó tanulás és mobilitás realitássá tévése
2. Az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása
3. A méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív állampolgárság elősegítése
4. A kreativitás és innováció elősegítése, a vállalkozókésztséget is ideértve.

Oktatás és képzés célok 2020

EU célértékekkel bíró indikátorok	Magyarország		EU átlag		EU 2020	
	2009	2012	2009	2012	célérték	
EU2020 célérték						
1. Korai iskolaelhagyók (18-24)	11,2%	11,5%	14,2%	12,7%	EU cél 10% NRP cél 10%	
2. Felsőfokú végzettséggel rendelkezők (30-34)	23,9%	29,9%	32,1%	35,7%	EU cél: 40% NRP cél: 30,3%	
ET 2020 célérték						
3. Részvétel óvodai nevelésben (4-évestől iskolakezdésig)	94,8%	94,5%	91,7%	93,2%	95%	
4. Legfeljebb 3 éve végzetek (20-34) foglalkoztatottsági aránya	75,6%	73,4%	78,3%	75,7%	82%	
5. Felnőttek részvétele oktatásban/képzésben (25-64)	2,7%	2,8%	9,3%	9,0%	15%	
6. Alapvető készségek (alulteljesítő 15 évesek, 1-es szinten vagy az alatt)	Szövegértés	17,7%	:	19,6%	:	15%
	Matematika	22,3%	:	22,2%	:	15%
	Természettudomány	14,1%	:	17,7%	:	15%

Az elfogadott öt mérőszám 2020-ig

- a **felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban** (a felnőtt népesség legalább 15%-a vegyen részt)
- az **alapkészségek területén gyengén teljesítők aránya** (az olvasás, matematika és természettudomány területén alacsonyan teljesítők aránya a 15%-ot ne haladja meg),
- a **felsőfokú iskolázottsággal rendelkezők aránya** (a 30–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya érje el a 40%-ot),
- a **korai iskolaelhagyók aránya** (a 10%-ot ne haladja meg az oktatási rendszerből korán kilépők aránya)
- a **kisgyermekkorai nevelésben való részvétel** (a 4 éves és a tankötelezettség kezdetét jelentő életkorú gyermekek legalább 95%-a vegyen részt a kisgyermekkorai nevelésben).

Hazai folyamatok 2010-2015

- Demográfiai csökkenés folytatódása, a települési viszonyok módosulása, egész-életen át tartó tanulás paradigmája → az oktatási ágazat helyzete, megítélése folyamatosan változik
- Kialakul az állami intézmény-fenntartás- és működés, a pedagógusfoglalkoztatás, a tartalmi szabályozás, tankönyvellátás új rendszere lép életbe
  - Központosítás: KLIK, Tankerületek,
  - Az egyházi intézményfenntartás bővülése,
  - Pedagógus életpálya, minősítési rendszer
  - Nemzeti Pedagógus Kar létrejött
  - NAT, kerettantervek, állami tankönyvkiadás

Főbb jellemzők, változások

- Az oktatáspolitikát az erősödő politikai kormányzás, a központosítás, a munka világának elvárásai és a növekvő EU források (Támop) bevonása határozta meg.
  - Jobszabály-módosítások, tankötelezettség leszállítása
  - Átalakuló költségvetési rendszer, feladatfinanszírozás
  - Szakképzési, felsőoktatási keretek átalakulása
  - Piaci viszonyok korlátozása – államosítás
- Új Nemzeti stratégiák kiadása 2014. – az EU-s források (EFOP) megalapozására
  - *Köznevelés-fejlesztési*
  - *Végzettség nélküli iskolaelhagyás –ESL*
  - *Egész életen át tartó tanulás - LLL*

A 2014-es nemzeti stratégiák célkitűzései

1. Világgazdasági verseny → egyre nagyobb részét kell versenyképes tudáshoz és piacképes végzettséghez juttatni a jövő munkaerejének
2. Cél a legfejlettebb államok (OECD) átlagteljesítményének elérése, meghaladása
3. Az IKT eszközellátottságot és használatot minden területen bővíteni kell (Főleg, ahol rossz a családi háttér)
4. Tanulószám csökkenés ellensúlyozandó a minőségi intézményhálózat megteremtésével, fejlesztésével

További stratégiai célok

5. Eredményes szakmai beavatkozások támogatása (mérési-, értékelési rendszer, központi minimumkövetelmények, tanfelügyelet, szaktanácsadói rendszer és pedagógusminősítés).
6. Minőségi munka lehetőségeinek megteremtése és a pedagógushivatás presztízsének növelése.
7. A halmozottan hátrányos és hátrányos helyzetű tanulók esélyteremtése.
8. Köznevelési ágazat pozitív válaszadási képessége a 2014-20-as időszak operatív programjai megvalósításának minőségétől függ

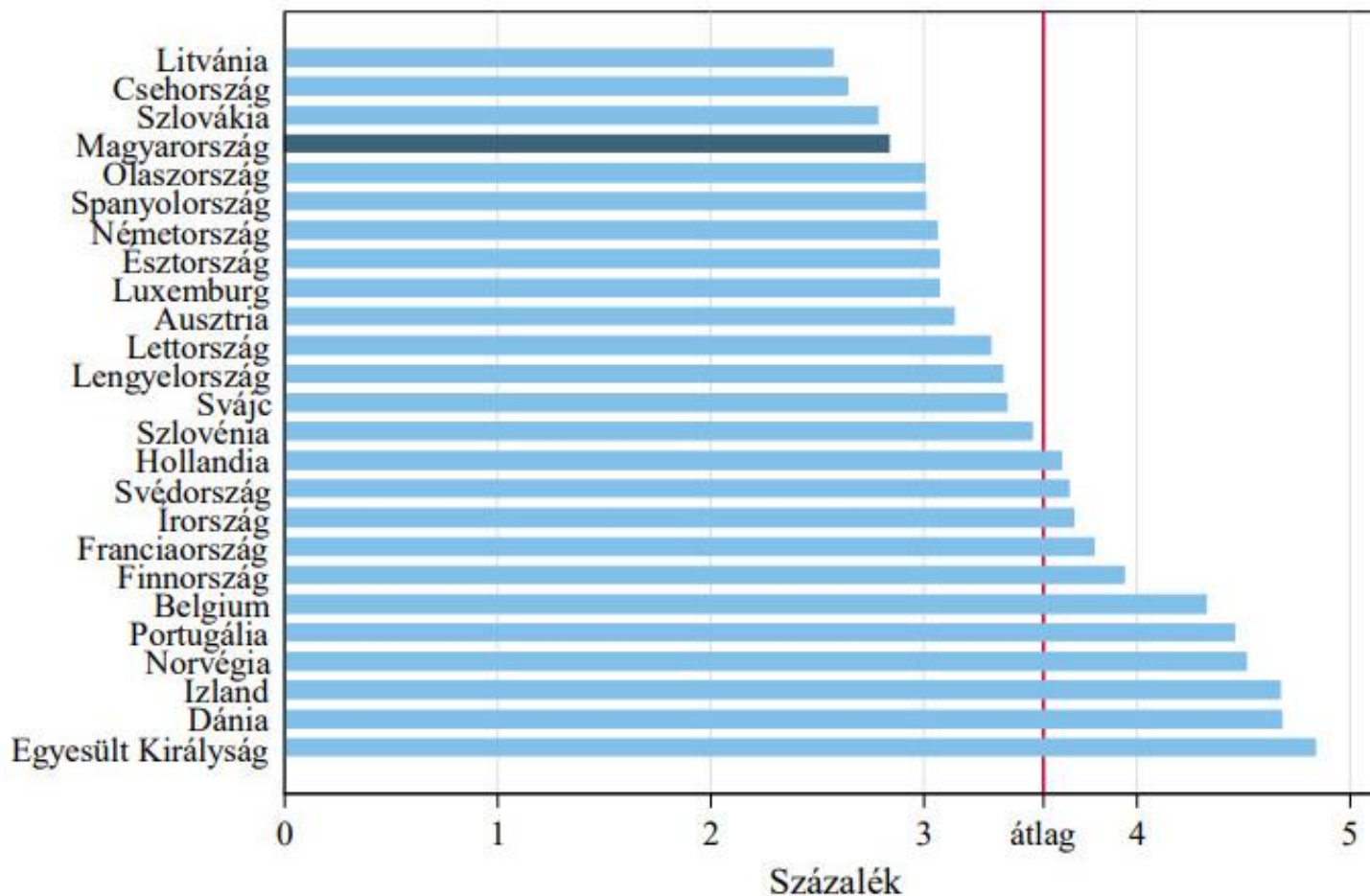
Adatok, eredmények

- Létszámok
- GDP
- Továbbtanulás, hátrányos helyzet
- Iskolaelhagyás
- Szövegértés, matematika
- Nyelvvizsgák
- Pedagógusok helyzete

Tanulói adatok

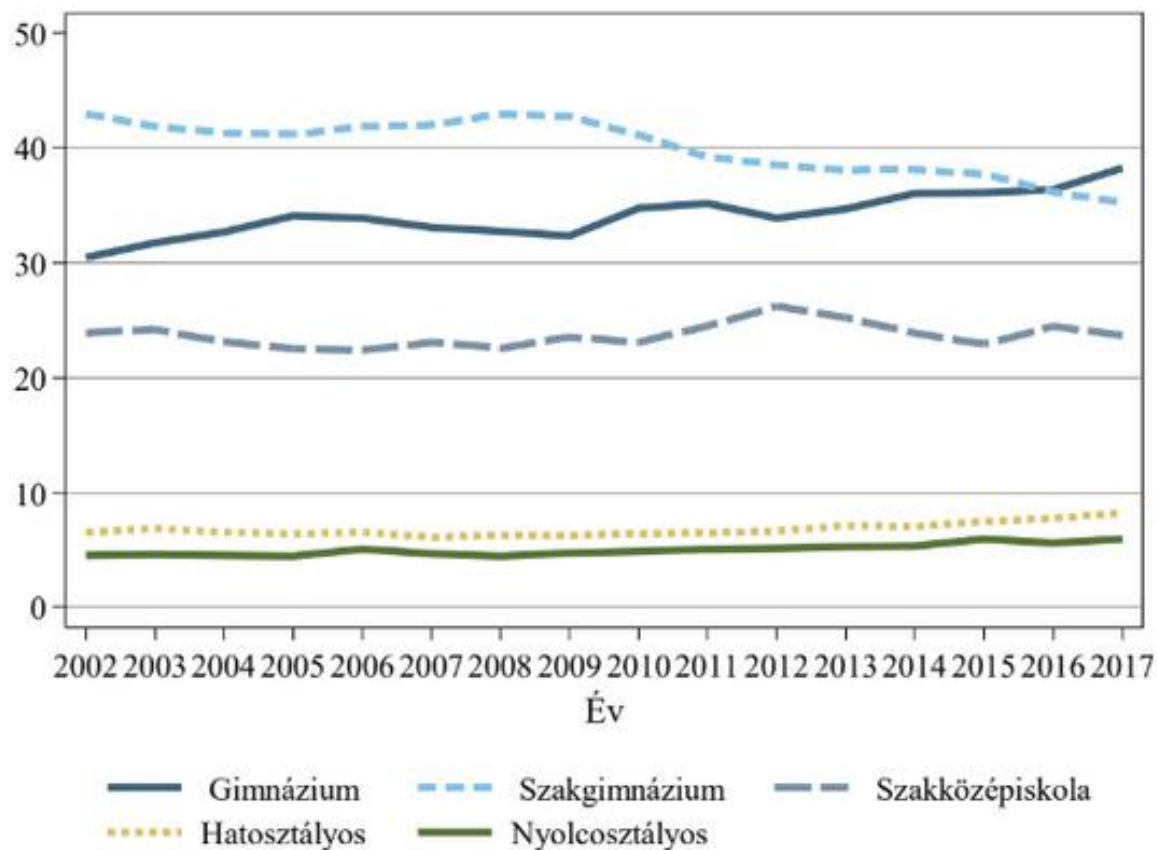
Óvoda	2009-2010	2018-2019
Gyerekek összlétszáma	328 545	326 593
Általános Iskola	2009-2010	2018-2019
Gyerekek összlétszáma	775 741	728 706
Gimnázium	2009-2010	2018-2019
Gyerekek összlétszáma	239 992	215 645
Szakgimnázium	2009-2010	2018-2019
Gyerekek összlétszáma	273 344	184 418
Szakiskola	2009-2010	2018-2019
Gyerekek összlétszáma	135 268	93 879
Speciális szakiskola	2009-2010	2018-2019
Gyerekek összlétszáma	10 017	7 188

Az alap- középfokú oktatási kiadások GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban (2014)

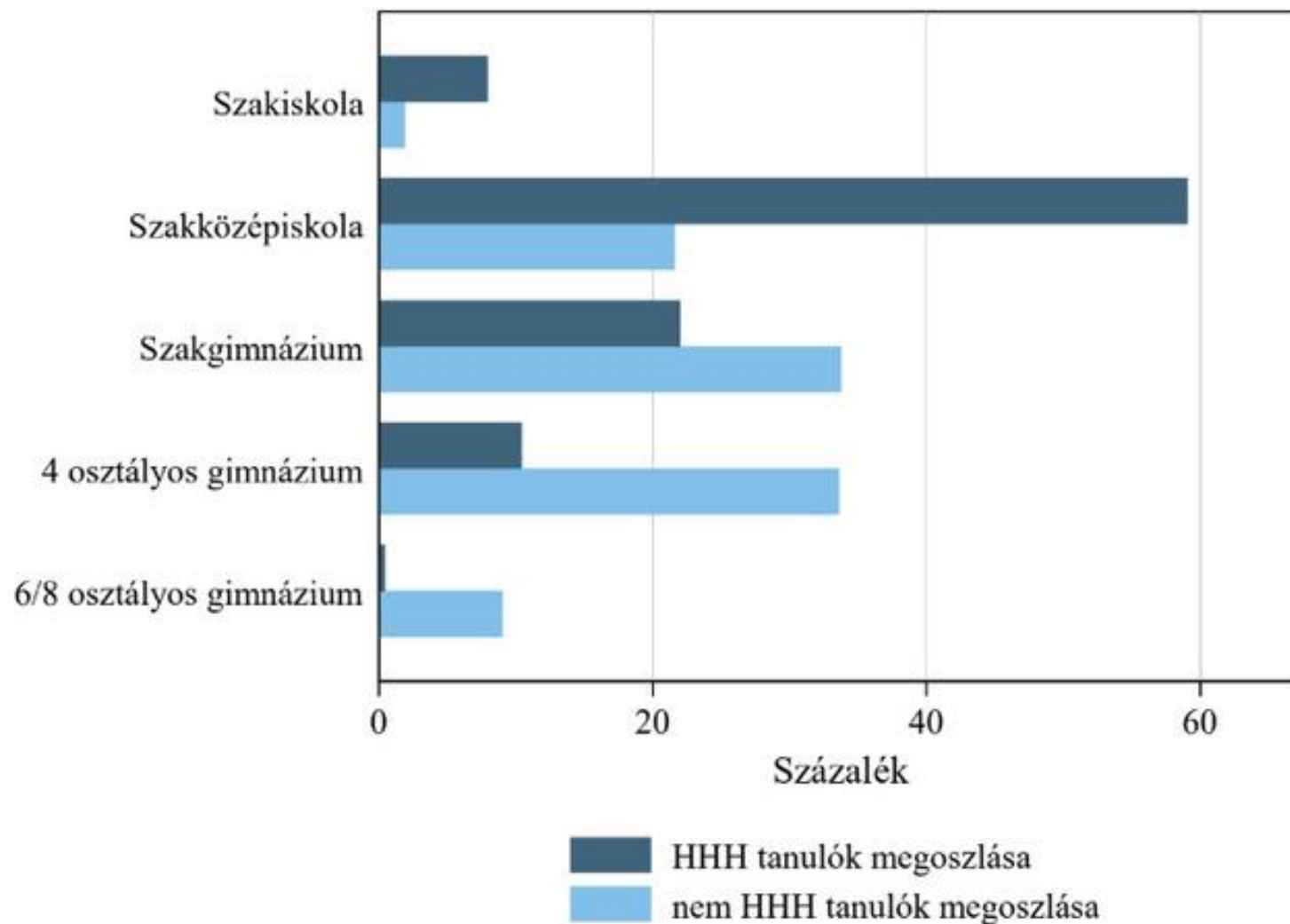

Megjegyzés: az átlag a teljes közoktatási kiadás országokra számított súlyozatlan átlaga.

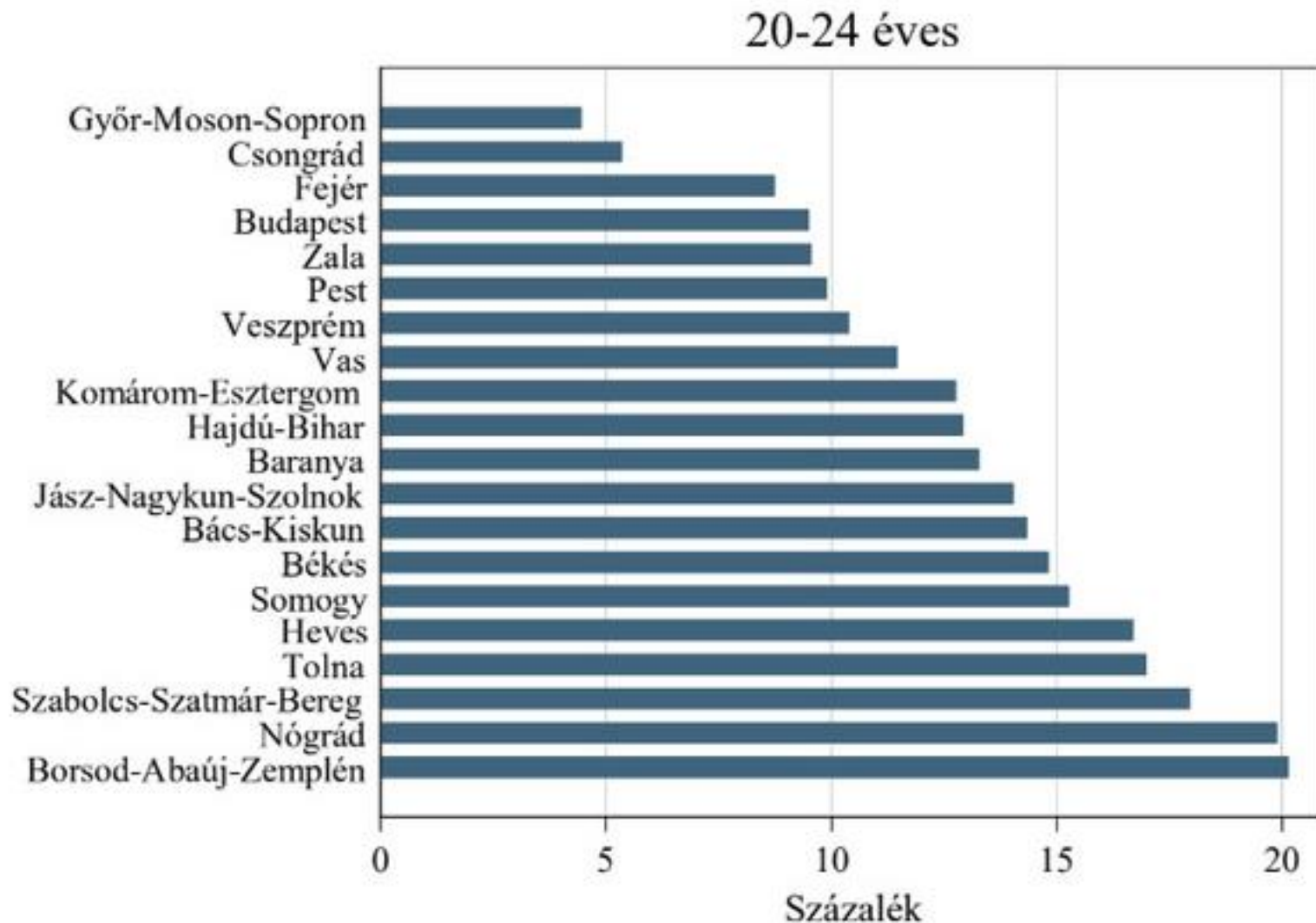
A középfokú továbbtanulásra jelentkezett tanulók százalékos megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa szerint (2002-2017)

A halmozottan hátrányos tanulók és nem halmozottan hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása (2016)

A korai iskolaelhagyók aránya megyék szerint, 2016

Az oktatás eredményei

Hol tudom majd ezeket az ismereteket használni?

Unalmas órák

Ne szóljanak bele, hogyan töltöm el a szabadidőmet!

Elavult tananyag, unalmas iskolai programok

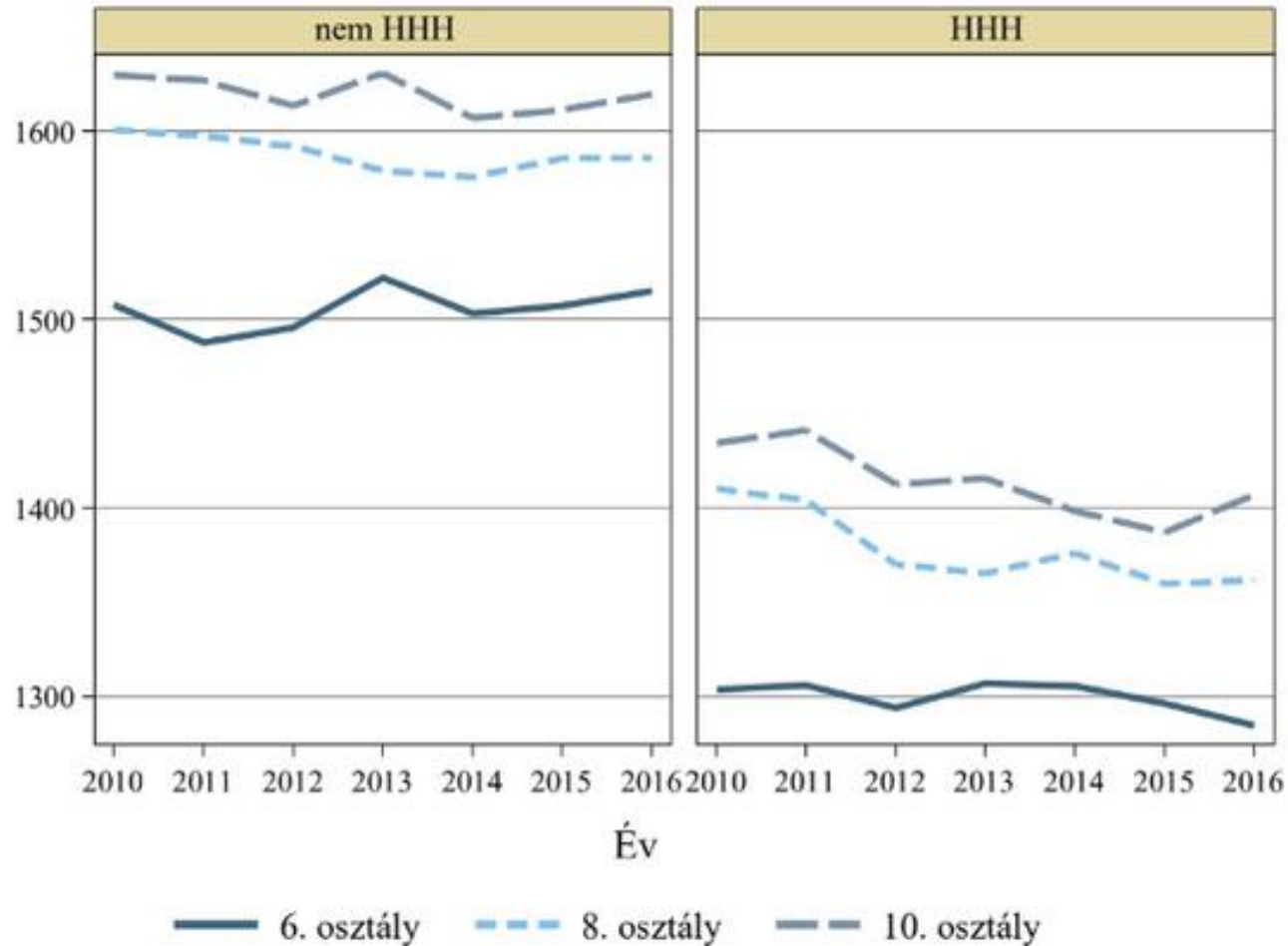
Minek tanuljam meg, amikor minden fent van az interneten?!

Nem értik a problémáimat

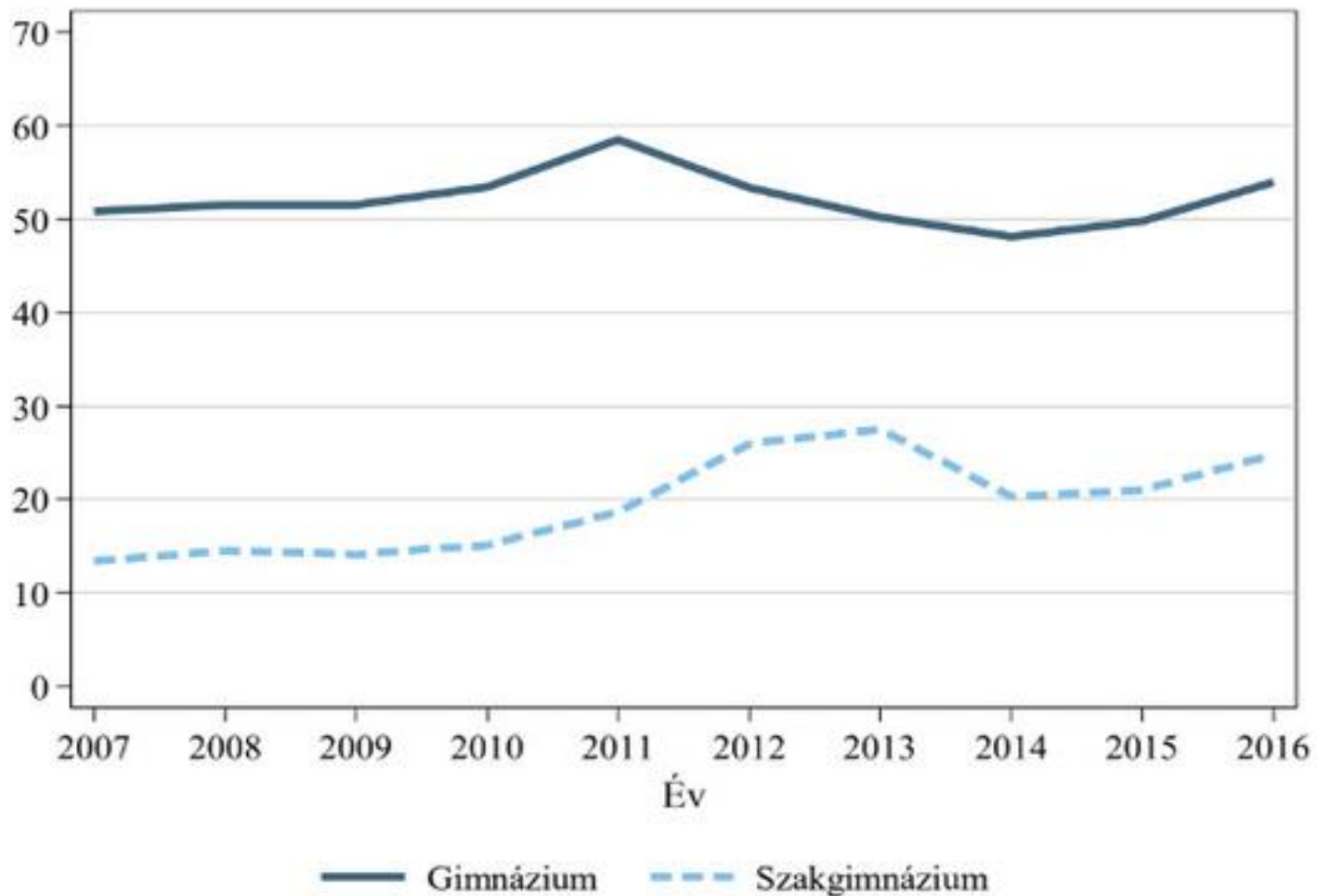
Nem tudják kezelni a technikai eszközöket!

Átlagos teljesítmény szövegértésből, Országos Kompetenciamérés, HHH státus szerinti átlag

A legalább egy középfokú nyelvizsgálóval rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők közül programtípusa szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizett)

Pedagógusok helyzete

Túl sok a tananyag

A diák nem figyel,
beszélget, mást csinál

Nincs tekintélytiszteltet

Fegyelmezővel megy el
az óra egy része

A diákok nem csinálnak
házi feladatot

Nem használják
a tankönyveket

Nem tudnak
önállóan dolgozni

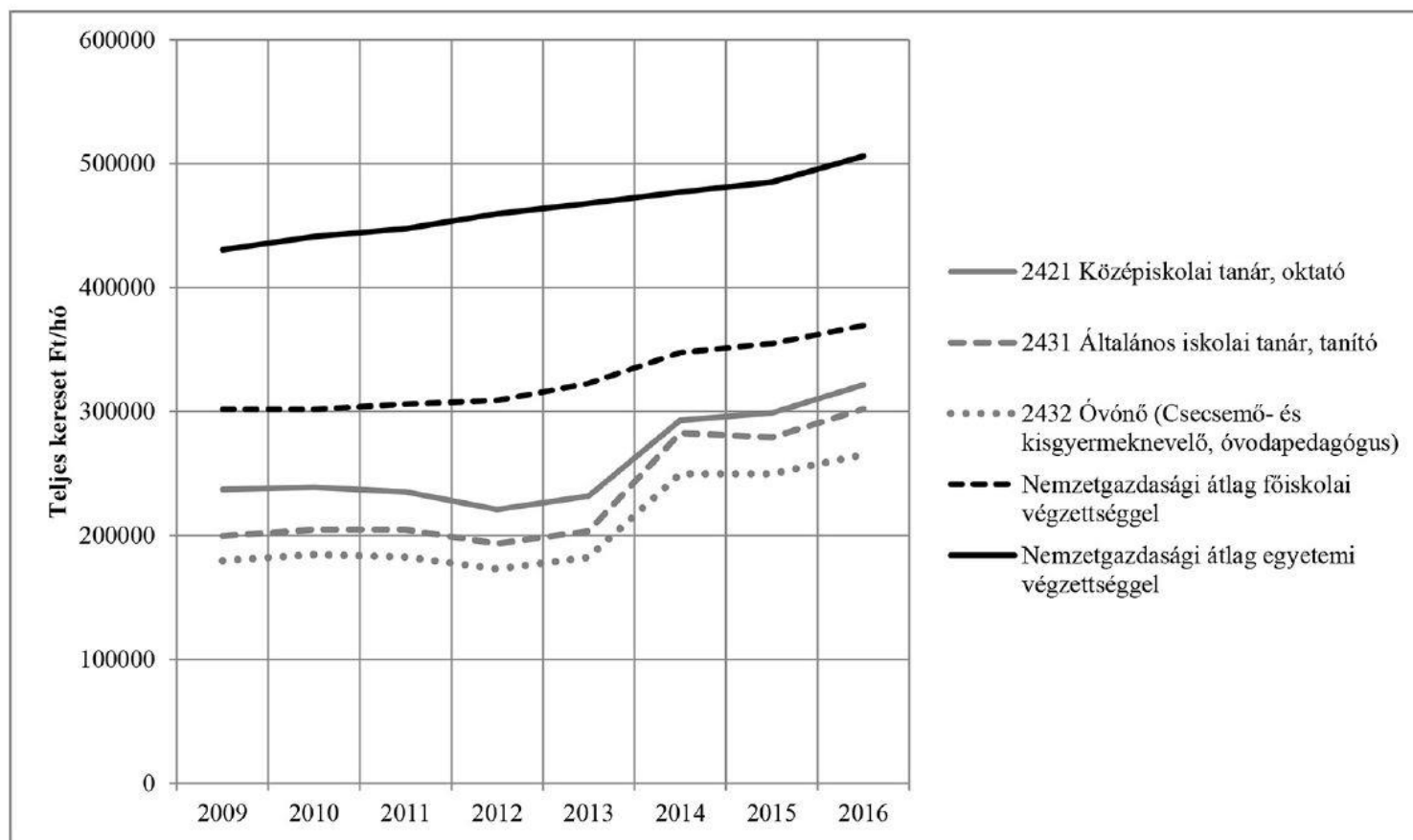
Nem készülnek
óráról órára

Mintha nem is egy
nyelvet beszélnének!

Ctrl C+Ctrl V=
otthoni munka

A pedagógusfoglalkozások havi átlagkeresetének alakulása 2009 és 2016 között a diplomások nemzetgazdasági átlagához viszonyítva

A pedagógusfoglalkozásúak havi teljes átlagkeresetének alakulása 2009 és 2016 között (eFt/hó)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Középiskolai tanár, oktató (FEOR 2421)	237	239	235	221	232	293	299	322
Általános iskolai tanár, tanító (FEOR 2431)	199	205	205	193	203	283	279	302
Óvónő (Csecsemő- és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus) (FEOR 2432)	180	185	183	173	182	250	250	265
Nemzetgazdasági átlag főiskolai végzettséggel	302	302	306	309	323	348	355	369
Nemzetgazdasági átlag egyetemi végzettséggel	431	441	448	460	468	477	485	506
Középiskolai tanár az egyetemi végzettséggel dolgozók nemzetgazdasági átlagához viszonyítva	55%	54%	53%	48%	50%	61%	62%	64%
Óvónő a főiskolai végzettséggel dolgozók nemzetgazdasági átlagához viszonyítva	42%	42%	41%	38%	39%	52%	51%	52%

Az alapképzés képzési területeinek felvételi átlagpontszámai alapján képzett rangsorok

Alapképzési képzési területek	2009	2012	2015	2018
agrár	13	12	13	14
bölcsészettudomány	3	2	1	1
gazdaságtudomány	4	6	7	6
informatika	8	8	8	7
jogi	12	14	14	13
közigazgatási/államtudományi	9	4	3	5
műszaki	11	10	9	10
művészeti	1	3	6	8
művészetközvetítési	2	1	5	3
orvos-egészségtudományi	6	11	12	9
pedagógusképzés	14	13	11	11
sporttudomány	10	9	10	12
társadalomtudomány	5	5	2	4
természettudomány	7	7	4	2

Az adott évben kiadott pedagógusoklevelek száma ISCED-besorolás szerint

	Főállású pedagógusok száma – általános iskola	Főállású pedagógusok száma – szakiskola, gimnázium, szakgimnázium	Összes főállású pedagógus	Adott évben kiadott diploma – alsó szintű tanításra	Adott évben kiadott diploma – szaktanítás	Adott évben kiadott diploma – szakképzés	Adott évben kiadott pedagógusdiploma	Adott évben kiadott diploma az összes főállású pedagógushoz viszonyítva
2005	85 469	49261	134 730	1 980	6 382	1 118	9 480	7,0%
2006	83 606	50864	134 470	1910	6417	830	9 157	6,8%
2007	78 073	49190	127 263	1640	6074	1027	8 741	6,9%
2008	75 606	48008	123 614	1599	6188	1360	9 147	7,4%
2009	74 241	48458	122 699	1303	5376	790	7 469	6,1%
2010	73 565	48953	122 518	901	5003	397	6 301	5,1%
2011	72 501	47878	120 379	901	5003	397	6 301	5,2%
2012	72 048	47281	119 329	514	4106	536	5 156	4,3%
2013	73 906	46428	120 334	594	3753	557	4 904	4,1%
2014	75 704	46204	121 908	703	3871	99	4 673	3,8%
2015	77 120	45597	122 717	774	3791	130	4 695	3,8%
2016	77 633	45291	122 924	776	4001	155	4 932	4,0%

Elmaradt változások 2010-2015

- Demográfiai csökkenés lényegében változatlanul folytatódott
- A központosítás, az erősödő állami irányítás és bővülő fenntartás révén → költségkivonás valósult meg
- Az iskolaszervezetben lényegi strukturális nem történt
- Tovább nőtt az iskolák és tanulók közötti különbség
- A pedagóguspolitika ellentmondásosan alakult
- A pedagógiai kultúraváltás elmaradt gyakorlatban
- A nagyarányú és jelentős jogszabályi változások, az EU források bevonása rendszer szinten **nem hozott lényegi minőségi, hatékonysági és eredményességi javulást.**

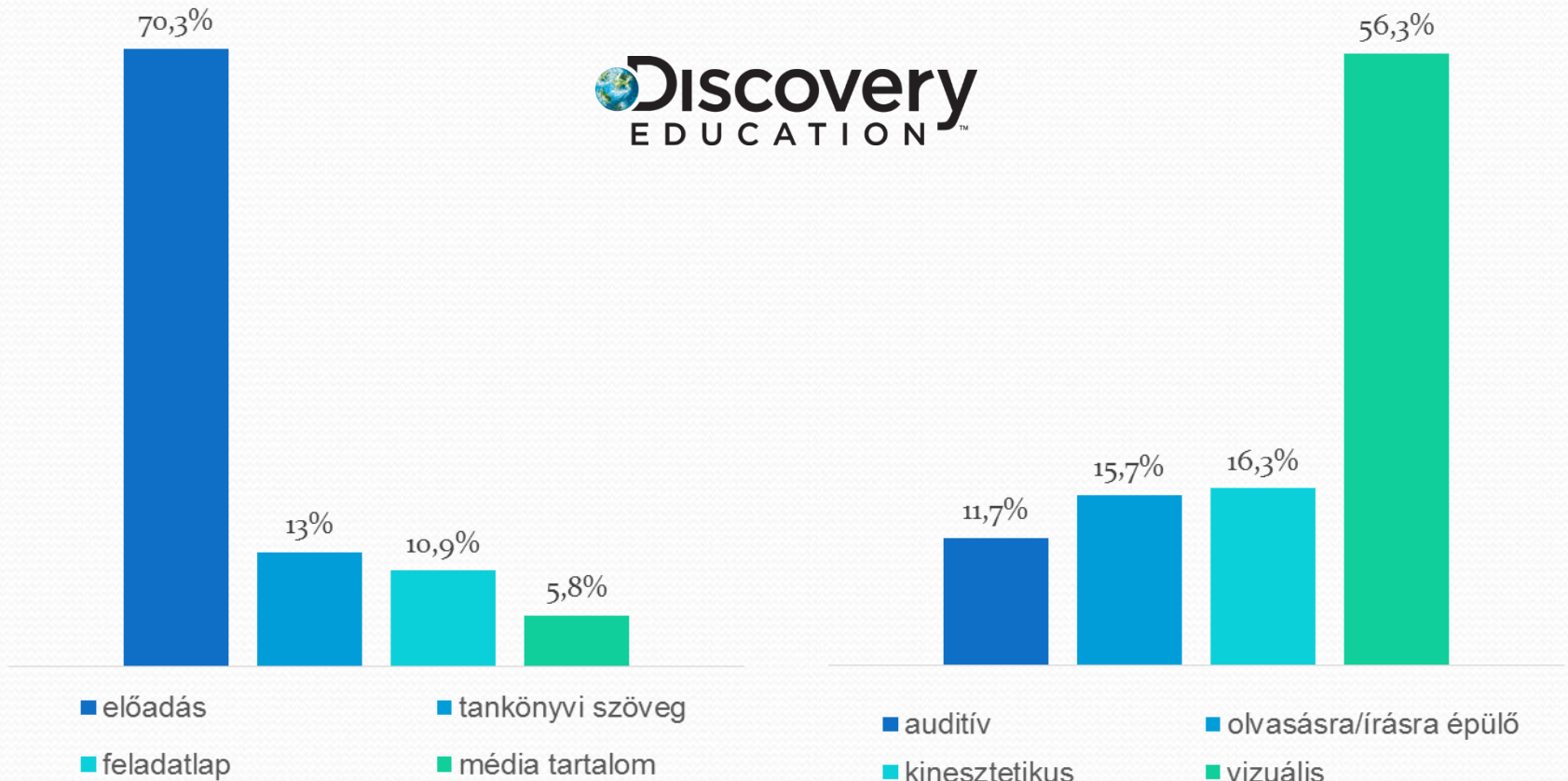
Tartalmi-módszertani változások

- Átalakulás a tartalmi szabályozás rendszerében
  - NAT és a kerettantervek átalakítása (közműveltségi tartalmak, helyi keretek szűkítése)
    - Mindennapi testnevelés, erkölcsstan/etika
  - Érettségi rendszer korrekciója (szűkítés, pontemelés)
- Közoktatási mérési és értékelési rendszer változása
  - Tanfelügyeleti és szaktanácsadói rendszer kiépítése
  - Intézményi szintű minőségbiztosítás átalakulása
- Uniós forrásból megvalósuló fejlesztések
  - Informatikai fejlesztések
  - Kísérleti tankönyvek, digitális anyagok
  - Széles körű pedagógus továbbképzések

Tanítási módszerek – tanulási igények

Hogyan tanítunk?
(módszerek/eszközök)

Hogyan tanulunk?
(tanulási stílusok)

Kihívások, feladatok

- az élethosszig tartó tanulásban való részvétel előmozdítása,
- a korai iskolaelhagyásra vonatkozó nemzeti stratégia végrehajtása
- az oktatási rendszerből kilépők munkaerő-piaci szempontból releváns végzettséggel, készségekkel és kompetenciákkal rendelkezzenek,
- a közoktatáshoz való hozzáférés javítása, kiemelten koncentrálva a HHH, valamint a roma tanulókra,
- az oktatás különböző szintjei és a munkaerőpiac közötti átmenet elősegítése,
- felsőoktatási reform kidolgozása, amely lehetővé teszi a diplomások arányának növelését (különös tekintettel a hátrányos helyzetűekre)

Az elmúlt évtized mérlege

- Az ezredforduló óta folyamatosan **romlott a közoktatással való társadalmi elégedettség** mértéke
- Megvalósultak helyi és központi innovációk, melyek egyes területeken a közoktatás modernizálásához vezettek
- A modernizáció ugyanakkor **nem hozott áttörést** az oktatás eredményességében és hatékonyságában
- Az oktatás esélyteremtő képessége, méltányossága, tovább csökkent
- A **társadalom kettészakadása nőtt**, így mindenféle oktatási változások a vesztes társadalmi csoportokban ellenállást váltott ki.

Elvárások és feladatok

- Általános elvárások
  - Igazodás a nemzetközi (EU) stratégiai trendekhez
  - Aktív bekapcsolódás a hazai nevelési - oktatási kihívások, feladatok megoldásába (pl. hatékonyság, méltányosság, eredményesség)
- Sajátos feladatok – Intézményhálózat, létszám minőségi stabilizálása (bővítés vs. minőségfejlesztés)
  - Stratégia és továbbképzési terv készítése (csökkenő és átalakuló szociokulturális tanulói létszám)
  - Új irányú a tartalmi-módszertani fejlesztések
  - Pedagógusképzés, és továbbképzés fejlesztése
- Állandó értékek és változó feltételrendszer egyensúlya

Minta: sikeres beavatkozások a PISA hatására több országban

- a lokális szereplők (intézmények) szakmai önállóságának megerősítése,
- az intézmények tanítási-tanulási képességeinek intenzív fejlesztése,
- minden egyes iskolát és minden egyes tanulót elérő eredménymérő és visszajelző rendszerek kiépítése,
- minden egyes iskolát elérő ösztönző mechanizmusok létrehozása (pl. az eredményességi mutatók nyilvános elérhetőségével),
- a pedagógus munka professzionalizálásának oktatáspolitikai középpontjába állítása,
- a pedagógusok és az iskolavezetők képességeinek a teljes életpálya során történő fejlesztése.

Kollokviumi kérdések

- 1. Hazai folyamatok bemutatása és értékelése 2010-2015
- 2. Nemzeti stratégiák és célkitűzéseik
- 3. Oktatási adatok, pedagógusok helyzete
- 4. Az elmúlt évtized mérlege, elvárások feladatok